

POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI.

K OSLAVĚ SVĚTOVÉHO DNE MÍRU 1. LEDNA 2012

UYCHOVÁVAT MLÁDEŽ KE SPRAVEDLNOSTI A K MÍRU

1. Počátek nového roku, který je Božím darem lidstvu, se pro mne stává výzvou adresovat všem s velkou důvěrou a láskou své speciální přání pro nastávající dobu, aby byla skutečně ve znamení spravedlnosti a míru.

S jakým postojem máme hledět k novému roku? Pěkný obraz nacházíme v Žalmu 130. Žalmista říká, že člověk víry čeká na Pána „více než strážce na svítání“ (v. 6). Očekává ho s pevnou nadějí, protože ví, že on přinese světlo, milosrdenství a spásu. Takové očekávání se rodí ze zkušenosti vyvoleného národa, který poznává, že Bůh ho vychovává, aby se díval na takový svět, jaký opravdu je, a nenechával se porážet utrpením. Vyzývám vás, abyste na rok 2012 hleděli s postojem takovéto důvěry. Je pravda, že v končícím roce vzrostl pocit frustrace kvůli krizi, která trýzní společnost, svět práce a ekonomiku; krizi, jejíž kořeny jsou především kulturní a antropologické. Zdá se, jakoby na naši dobu sestoupil příkrov temnoty, která nedovoluje jasně vidět denní světlo.

Avšak ani v této temnotě nepřestává lidské srdce čekat na svítání, o němž hovoří žalmista. Očekávání je zvláště živé a patrné u mladých. Právě proto se moje zamyšlení obrací k nim a má přitom na zřeteli příspěvek, který mladí mohou a mají přinášet společnosti. Své poselství ke 45. Světovému dni míru nazvané „*Vychovávat mládež ke spravedlnosti a k míru*“ bych tedy chtěl předložit z pohledu výchovy. Jsem zároveň přesvědčen, že mladí mohou svým nadšením a touhou po ideálech přinášet světu novou naději.

Mé poselství se obrací také na rodiče, na rodiny a na všechny, kdo působí v oblasti výchovy a formace, jakož i na zodpovědné za různé oblasti náboženského, společenského, politického, ekonomického, kulturního a mediálního života. Být pozorní vůči světu mladých, umět mu naslouchat a přisuzovat mu důležitost není pouhou možností, ale je to prvořadou povinností celé společnosti při utváření spravedlivé a mírové budoucnosti.

Jde o to, abychom mladým odevzdávali postoj oceňující pozitivní hodnotu života a vzbuzovali v nich touhu prožívat život ve službě Dobru. V takovémto úkolu jsme zaangażováni všichni osobně.

Znepokojení, které v poslední době manifestovali mnozí mladí v různých částech světa, ukazuje jejich touhu hledět do budoucnosti s odůvodněnou nadějí. V současné chvíli existují různé aspekty, které prožívají s obavami: přání získat takovou formaci, která by je dokonaleji připravila na život, těžkost se založením rodiny a s nacházením stabilního zaměstnání, možnost účinně přispívat ke světu politiky, kultury a ekonomiky s cílem vytvářet společnost, jejíž tvář by byla lidštější a solidárnější.

Je důležité, aby jejich nepokoj i touha po ideálech, kterou v sobě mají, nacházely ve všech složkách společnosti náležitou pozornost. Církev hledí na mladé s nadějí, má v ně důvěru a povzbuzuje je, aby hledali pravdu, hájili obecné dobro a měli otevřený pohled na svět a oči schopné vidět „nové věci“ (Iz 42, 9; 48, 6)!

Zodpovědní za výchovu

2. Výchova je tím nejužasnějším i nejtěžším dobrodružstvím v životě. Vychovávat – z latinského *educere* – znamená vyvádět někoho ven ze sebe a uvádět ho do skutečnosti, směrem k plnosti, která umožňuje osobní růst. Tento proces se utváří setkáváním dvojí svobody – svobody dospělého člověka a svobody mladého. Vyžaduje zodpovědnost žáka, který musí být otevřený a nechat se vést k poznávání skutečnosti, i odpovědnost vychovatele, který musí být připraven dávat sebe samého. K tomu jsou potřební autentičtí svědkové, a nikoli obyčejní udělovatelé pravidel a nositelé informací; svědkové, kteří dokážou vidět dál než ostatní, neboť jejich život zahrnuje širší obzory. Svědek je ten, kdo nejprve sám žije to, co hlásá.

A jaká jsou prostředí, v nichž dozrává skutečná výchova k míru a ke spravedlnosti? Především je to rodina, protože prvními vychovateli jsou rodiče. Rodina je prvotní buňkou společnosti. „V rodině se děti učí lidským a křesťanským hodnotám, které umožňují konstruktivní a mírové soužití. V rodině se učí solidaritě mezi generacemi, respektu k pravidlům, odpuštění a přijímání druhého člověka.“¹ Rodina je první školou, kde je člověk vychováván ke spravedlnosti a k míru.

Žijeme ve světě, kde rodina i samotný život jsou trvale ohrožovány a mnohdy i ničeny. Pracovní podmínky často obtížně slučitelné se zodpovědností za rodinu, starost o budoucnost, závratný životní rytmus, migrace za dostatečným živobytím či jen kvůli prostému přežití: v důsledku toho všeho se často dětem znesnadňuje přístup k jednomu z nejcennějších dober, jímž je přítomnost rodičů. Ta umožňuje, aby na společné cestě byli dětem stále blíže a odevzdávali jim zkušenosti a jistoty získané během let, které lze sdělovat jen v čase, kdy jsou spolu s nimi. Rodičům chci říci, aby neztráceli odvalu! Kéž svým životem povzbuzují děti, aby vkládaly svou naději především do Boha, z něhož jediného pramení autentická spravedlnost a mír.

Chtěl bych se obrátit i na zodpovědné za instituce, které mají za úkol vychovávat. Ať s velkým smyslem pro zodpovědnost bdí nad tím, aby za všech okolností byla respektována a uznávána důstojnost každého člověka. Ať pečují o to, aby každý mladý mohl objevovat své povolání, a napomáhají mu, aby dary, které mu Pán svěřil, přinášely své plody. Ať ubezpečují rodiny o tom, že jejich děti mohou mít zabezpečenou takovou formaci, která není v protikladu s jejich svědomím a s jejich náboženskými principy.

Ať se každé výchovné prostředí stává místem otevřeným pro transcendenci i pro druhé lidi, místem pro dialog, pro vzájemnou soudržnost a pro naslouchání, kde mladý člověk cítí, že jeho schopnosti a vnitřní bohatství se zhodnocují a kde se učí

¹ BENEDIKT XVI., *Projev k zastupitelům oblasti Lazio, místní správě a provincii Řím* (14. ledna 2011): *L'Osservatore Romano*, 15. ledna 2011, str. 7.

vážít si svých bratří. Ať takové prostředí dokáže naučit, jak chutná radost, která pramení z každodenního žití lásky a náklonnosti k bližnímu a z aktivní účasti na utváření lidštější a bratrštější společnosti.

Dále se obracím na politické představitele a žádám je, aby konkrétně pomáhali rodinám a výchovným institucím ve výkonu jejich práva i povinnosti vychovávat. Nikdy nesmí chybět vhodná podpora otcovství a mateřství. Nechť se snaží o to, aby nikomu nebyl upírán přístup ke vzdělání a aby si rodiny mohly svobodně vybírat taková výchovná zařízení, jaká považují za nejvhodnější pro dobro svých dětí. Nechť se snaží napomáhat opětovnému spojení rodin, které jsou rozděleny kvůli nutnosti nacházet prostředky na živobytí. Nechť mladým předkládají obraz průzračné politiky, která je opravdovou službou pro dobro všech.

Dále musím apelovat na mediální svět, aby i on svým dílem přispíval k výchově. Masové sdělovací prostředky hrají v dnešní společnosti specifickou úlohu. Nejenže informují, ale také formují ducha svých adresátů, a proto mohou k výchově mladých významně přispívat. Je třeba vést v patrnosti, že pouto mezi výchovou a komunikací je velmi těsné. K výchově totiž dochází prostřednictvím komunikace, která formaci člověka ovlivňuje buď pozitivně, nebo negativně.

Také mladí musejí mít odvalu, aby především oni sami žili to, co vyžadují od ostatních kolem sebe. Leží na nich velká zodpovědnost. Kéž mají sílu dobře a zodpovědně používat svoji svobodu. I oni jsou zodpovědní za svou výchovu a formaci ke spravedlnosti a k míru!

Vychovávat k pravdě a ke svobodě

3. Svatý Augustin se tázal: „*Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem? – Co člověk požaduje silněji než pravdu?*“² Lidská tvář společnosti velice závisí na příspěvku dávaného výchovou k tomu, aby tato nezadržitelná otázka byla stále živá. Výchova se totiž týká celkové formace osoby, včetně morální a duchovní dimenze člověka, a bere ohled i na jeho poslední cíl a na dobro společnosti, jejímž je členem. Pro výchovu k pravdě je tedy třeba především vědět, kdo je lidská osoba, a poznávat její přirozenost. Žalmista nazírá skutečnost kolem sebe a konstatuje: „Když se zahledím na tvá nebesa, dílo tvých prstů, na měsíc, na hvězdy, které jsi stvořil: Co je člověk, že na něho myslíš, co je smrtelník, že se o něho staráš?“ (Žalm 8, 4-5). *Kdo je člověk?* – to je ta zásadní otázka, kterou si máme klást. Člověk je bytost, která byla stvořena k Božímu obrazu a podobě, a proto ve svém srdci nosí žízeň po nekonečnu, žízeň po pravdě, nikoli částečné, ale po pravdě schopné vysvětlit smysl života. Uznávat život s vděčností jako neocenitelný dar tedy vede k objevu naší hluboké důstojnosti a nedotknutelnosti každé osoby. Prvotní výchova proto spočívá v tom, abychom se naučili poznávat v člověku obraz Stvořitele, v důsledku toho měli hluboký respekt ke každé lidské bytosti a pomáhali ostatním vést život v souladu s takovouto vysokou důstojností. Nesmíme nikdy zapomínat, že „opravdový rozvoj člověka se týká celé lidské osoby ve všech jejích dimenzích“³, včetně transcendentní, a

² *Komentář k Janovu evangeliu*, 26, 5.

³ BENEDIKT XVI., enc. *Caritas in veritate* (29. června 2009), 11: AAS 101 (2009), 648; srov.

že nelze obětovat člověka pro dosažení nějakého částečného cíle, ať ekonomického nebo sociálního, individuálního nebo kolektivního.

Pouze ve vztahu k Bohu pochopí člověk také význam své svobody. Úkolem výchovy je utváření autentické svobody. Svoboda nespočívá v absenci vazeb anebo v panství svobodné libovůle či ve svrchovanosti vlastního „já“. Člověk, který věří, že je svrchovaný, že nezávisí na ničem a na nikom a že si může dělat, co chce, končí tak, že protirečí pravdě svého bytí a ztrácí svou svobodu. Člověk je ale vztahovou bytostí, která žije ve vztahu s druhými a především s Bohem. Autentické svobody nikdy nemůžeme dosáhnout tím, že se od něj vzdálíme.

Svoboda je cennou, ale křehkou hodnotou a může být chápána nesprávně a využívána špatně: „Zvláště zákludnou překážku ve výchovatelské práci dnes vytváří relativismus silně přítomný v naší společnosti a kultuře, který nic neuznává za definitivní, ponechává jako poslední měřítko pouze své vlastní „já“, jeho touhy a pod zdáním svobody se stává pro každého vězením, protože odděluje jednoho člověka od druhého, každého omezuje a uzavírá do svého „já“. V rámci takového relativistického obzoru není skutečná výchova možná; bez světla pravdy je totiž každý člověk dříve nebo později odsouzen k tomu, aby pochyboval o dobru samotného života a vztahů, které ho utvářejí, i o tom, zda má cenu se nasazovat pro vytváření čehosi společného s druhými.“⁴

Při uplatňování své svobody musí člověk překonávat relativistický obzor a poznávat pravdu o sobě i pravdu o dobru a zlu. V nitru svého svědomí člověk objevuje zákon, který si nedává on sám, ale který musí poslouchat a jehož hlas jej volá, aby miloval, konal dobro, utíkal před zlem a bral na sebe zodpovědnost za vykonané dobro i za spáchané zlo.⁵ Proto je uplatňování svobody niterně spjata s přirozeným morálním zákonem, který má univerzální charakter, vyjadřuje důstojnost každého člověka, stanovuje princip jeho základních práv a povinností, a v konečném důsledku tedy i základ spravedlivého a mírového soužití mezi lidmi.

Správné užívání svobody má proto ústřední místo při prosazování spravedlnosti a míru, jež vyžaduje úctu k sobě i k druhému člověku, i když je našemu způsobu života a jednání vzdálen. Z takového postoje vycházejí prvky, bez nichž mír a spravedlnost zůstávají bezobsažnými slovy. Je to vzájemná důvěra, schopnost navázat konstruktivní dialog, příležitost k odpuštění, které bychom často chtěli získat pro sebe, ale je namáhavé udělit je druhým, vzájemná láska, soucit se slabšími, stejně tak i připravenost k oběti.

Vychovávat ke spravedlnosti

4. V našem světě, kde je v rozporu s proklamovanými úmysly hodnota lidské osoby, její důstojnosti a jejích práv vážně ohrožována šířícími se tendencemi k výlučnému přijímání kritérií užitekivosti, zisku a vlastnění, je důležité neoddělovat pojem

PAVEL VI., enc. *Populorum progressio* (26. března 1967), 14: AAS 59 (1967), 264.

⁴ BENEDIKT XVI., *Projev u příležitosti otevření Diecézního setkání v bazilice sv. Jana před Lateránem* (6. června 2005): AAS 97 (2005), 816.

⁵ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 16.

spravedlnosti od jejích transcendentních kořenů. Spravedlnost totiž není jen obyčejnou lidskou konvencí, neboť to, co je správné, nemá svůj původ v pozitivním zákonu, ale je to dáno hlubokou identitou lidského bytí. Integrální pohled na člověka umožňuje, abychom neupadli do pojetí spravedlnosti jako kontraktu, ale otevřeli také pro ni horizont solidarity a lásky.⁶

Nemůžeme přehlížet to, že určité proudy moderní kultury za podpory racionalistických a individualistických ekonomických principů odcizily pojem spravedlnosti jeho transcendentním kořenům a odloučily ho od lásky a solidarity: „Lidská obec‘ se nerozvíjí pouze díky vztahům založeným na právech a povinnostech, ale mnohem víc a na prvním místě díky vztahům, charakterizovaným nezištností, milosrdenstvím a společenstvím. Láska v lidských vztazích také vždy zjevuje lásku Boží a každému úsilí o spravedlnost ve světě dodává teologální a spásonosnou hodnotu.“⁷

„Blahoslavení, kdo lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni! (Mt 5, 6). Budou nasyceni, protože lační a žízní po upřímných vztazích s Bohem, se sebou samými, se svými bratry a sestrami i s celým stvořením.

Vychovávat k míru

5. „Mír, to není pouhý neválečný stav a nemůže se omezit jen na zabezpečení rovnováhy mezi nepřátelskými silami. Míru na zemi nelze dosáhnout bez ochrany majetku osob, svobodné komunikace mezi lidskými bytostmi, respektování důstojnosti osoby a národů a trvalého pěstování bratrství.“⁸ Mír je plodem spravedlnosti a výsledkem lásky. Mír je především Božím darem. My křesťané věříme, že naším pravým mírem je Kristus. Skrze něj a jeho kříž Bůh smířil se sebou svět a překonal přehradu, které oddělovaly jedny od druhých (srov. Ef 2, 14-18). V něm se nachází jedna jediná rodina smířená v lásce.

Mír však není pouze dar, který máme přijímat, ale také dílo, které máme vytvářet. Abychom byli skutečnými tvůrci míru, musíme se vychovávat k soucitu, k solidaritě a ke spolupráci. Musíme být aktivní ve společenství a pozorní, abychom probouzeli své svědomí k národním i mezinárodním otázkám, k nalézání důležitých způsobů, jak přerozdělovat bohatství, posilovat růst, spolupracovat na rozvoji a řešit konflikty. „Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny“ (Mt 5, 9).

Mír pro všechny se rodí ze spravedlnosti každého člověka a nikdo se nemůže vyhýbat zásadnímu úkolu prosazovat spravedlnost podle svých schopností a své zodpovědnosti. Vyzývám zvláště mladé, v nichž stále žije tendence k ideálům, aby trpělivě a vytrvale hledali spravedlnost a mír a rozvíjeli smysl pro vše spravedlivé a pravé, i když možná bude kvůli tomu třeba přinášet oběti a jít proti proudu.

⁶ Srov. BENEDIKT XVI., *Projev ve Spolkovém sněmu* (Berlín 22. září 2011): *L'Osservatore Romano*, 24. září 2011, p. 6-7.

⁷ Enc. *Caritas in veritate* (29. června 2009), 6: AAS 101 (2009), 644-645.

⁸ *Katechismus katolické církve*, 2304.

Pozvedat oči k Bohu

Před obtížnou výzvou kráčet po cestách spravedlnosti a míru nás může lákat to, abychom se spolu se žalmistou ptali: „Zvedám své oči k horám. Odkud mi přijde pomoc?“ (Žalm 121, 1).

Všem a zvláště mladým chci důrazně říci: „Svět nezachrání ideologie, ale jen obrat k živému Bohu, který je naším Stvořitelem, zárukou naší svobody, zárukou všeho skutečně dobrého a pravého... bezvýhradný obrat k Bohu, který je měřítkem toho, co je správné, a zároveň je věčnou láskou. A co jiného než láska nás může zachránit?“⁹ Láska má zalíbení v pravdě a je silou, která nás uschopňuje nasazovat se pro pravdu, pro spravedlnost a pro mír, protože ona všechno omlouvá, všemu věří, ve všechno doufá, všechno vydrží (srov. 1 Kor 13, 1-13).

Drazí mladí, vy jste pro společnost cenným darem. Nenechte se před těžkostmi ovládnout malomyslností a neuchylujte se k falešným řešením, která se často nabízejí jako ta nejsnadnější cesta pro překonání problémů. Nemějte strach se nasazovat, čelit námahám a obětem a volit si cesty, které vyžadují věrnost a vytrvalost, pokoru a oddanost. Prožívejte s důvěrou své mládí a hluboké tužby po štěstí, pravdě, kráse a pravé lásce, které zakoušíte! Prožívejte intenzivně toto období života, které je tak bohaté a plné nadšení.

Buďte si vědomi toho, že vy sami jste pro dospělé příkladem a stimulem a že jím budete tím více, čím více se budete snažit překonávat nespravedlnost a korupci, čím více budete usilovat o lepší budoucnost a budete se snažit ji vytvářet. Buďte si vědomi svého potenciálu a nikdy se neuzavírejte do sebe, ale pracujte pro zářivou budoucnost pro všechny. Nikdy nejste sami. Církev má ve vás důvěru, stará se o vás, povzbuzuje vás a touží vám nabídnout to nejcennější, co má – možnost pozvedat oči k Bohu a setkávat se s Ježíšem Kristem, s tím, který je spravedlnost a mír.

Vy všichni, muži a ženy, pro něž je mír záležitostí jejich srdce - mír není dobrem již dosaženým, ale cílem, k němuž máme směřovat všichni, každý z nás! Hleďme do budoucnosti s větší nadějí a navzájem se na své cestě povzbuzujme. Pracujme pro to, abychom našemu světu dávali lidštější a bratrštější tvář, a uvědomujme si, že jsme jednotní ve své zodpovědnosti vůči přítomným i budoucím mladým generacím, zvláště v tom, abychom je vychovávali jako lidi pokoje a jako tvůrce míru. S tímto vědomím vám zasílám své úvahy a svou výzvu: Spojme své duchovní, morální i materiální síly, abychom „vychovávali mládež ke spravedlnosti a k míru“.

Ve Vatikánu 8. prosince 2011

BENEDICTUS PP XVI

⁹ BENEDIKT XVI., *Vigilie s mladými* (Kolín n./R. 20. srpna 2005): AAS 97 (2005), 885-886.